

Косово, Нагірний Карабах, Придністров'є).

Отже, як показав аналіз процесів іредентизму, це явище є доволі складним і вимагає більш детального аналізу. Іредентизм є переважно етнічним явищем, а отже, являє собою складний і багатоаспектний суспільно-політичний феномен, тому не існує однакових механізмів вирішення таких конфліктів. Деякі експерти розрізняють такі явища, як іредентизм і сепаратизм, але на думку автора, іредентизм є похідним елементом сепаратизму, оскільки, не зважаючи на те, що не завжди іредентизм має на меті створення незалежної держави, а лише приєднання до держави етнічної більшості, сутність іредентизму полягає у виході зі складу певної держави. Тому автор вважає, що іредентизм слід розглядати в межах такого явища, як сепаратизм, що базується на гострих етнічних/націоналістичних

питаннях, а чинник „розділеного народу” може каталізувати серйозну конфліктну ситуацію, яка може перерости у локальну громадянську війну або, навіть, регіональну міжнаціональну війну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Федерализм: Энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 288 с.
2. Бараш Р. Ирредентизм как категория дискурса и политической практики / Р. Бараш // Вестник Российской нации. – 2012. – № 2-3. – С.151-171.
3. Політологічний енциклопедичний словник: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. – К.: Генеза, 1997. – 400 с.
4. Горло Н. Міждисциплінарне дослідження іредентизму: теоретичний аспект / Н. Горло // Наукові записки / Збірник – К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2009. – №44. – С.13-22.

УДК 323.02 (477)

Жеребятнікова І.В.

Харківський національний економічний університет

ЦІННОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СОЦІУМІ

Досліджено особливості формування політичних цінностей у сучасному українському соціумі, визначено місце, роль та функціональне призначення існуючих політичних цінностей у системі суспільно-політичних відносин, підкреслено вплив ціннісних факторів на характер трансформації політичної системи України.

Ключові слова: політичні цінності, політична сфера, система політичних цінностей, свобода, рівність, безпека, політична діяльність.

Жеребятнікова И.В.

ЦЕННОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ В СОВРЕМЕННОМ УКРАИНСКОМ СОЦИУМЕ

Исследованы особенности формирования политических ценностей в современном украинском социуме, определены место, роль и функциональное предназначение существующих политических ценностей в системе общественно-политических отношений, подчеркивается влияние ценностных факторов на характер трансформации политической системы Украины.

Ключевые слова: политические ценности, политическая сфера, система политических ценностей, свобода, равенство, безопасность, политическая деятельность.

Zherebyatnikova I.

VALUES OF POLITICAL LIFE IN MODERN UKRAINIAN SOCIETY

The article explores of formation of political values in modern Ukrainian society. The author considers the place, the role and the functional destination real political values in the system of social and political relations and underlines influence of value factors on nature of transformation of political system in Ukraine.

Key words: *political values, political sphere, system of political values, freedom, equality, safety, political activity.*

Глобальні зміни в соціально-політичній, економічній, технологічній сферах українського суспільства спричиняють серйозні трансформації культурних основ функціонування соціуму – життєвих установок, цінностей, політичних та ідеологічних уподобань, ставлення до моралі та традицій. У такому контексті доречно навести думку Г. Ріккєрта про те, що історія людства є процесом усвідомлення і втілення цінностей, культура – спільною сферою досвіду, в якій поодинокі явища співвідносяться з цінностями, а цінності визначають індивідуальні відмінності в оцінках і судженнях [1, с. 79]. Сучасний етап розвитку українського суспільства, інституціональні зміни, розроблення й узгодження правил і процедур функціонування нового суспільно-політичного ладу потребують адекватної системи політичних цінностей, адже трансформаційні процеси, що відбуваються сьогодні в українській державі, стають дійсно незворотними лише тоді, коли вони сприймаються суспільством і закріпленні в системі цінностей, на які це суспільство орієнтується.

Політичні цінності є провідним компонентом політичної культури сучасного суспільства, виступають специфічною мотиваційною системою політичної поведінки особистості, відіграють значну роль у політичній соціалізації, яка полягає у засвоєнні тієї або іншої системи та ієрархії цінностей. Проблема вивчення політичних цінностей у сучасній Україні особливо актуальна, оскільки цінності формують найбільш фундаментальні критерії ставлення індивідів до політичного життя, визначають їхні внутрішні прихильності, пріоритети, дозволяють відокремлювати в політиці важливе від несуттєвого, зумовлюють політичні мотивації, настанови та орієнтації особистості.

Дослідження природи цінностей, у тому числі політичних, знайшло своє відображення в працях представників різноманітних наукових течій. Серед

зарубіжних учених, які приділяли особливу увагу цій проблематиці, слід відзначити таких дослідників, як Г. Алмонд, Є. Баталов, О. Башкірова, М. Вебер, С. Верба, К. Гаджієв, Г. Ділігенський, М. Доган, Р. Інглехарт, М. Карват, В. Лапкін, І. Лебедєв, С. Ліпсет, В. Мілановський, В. Нойман, В. Пантін, Ю. Пивоваров, В. Рукавишніков, М. Фіннемор, Л. Халман, П. Естер та ін. В українській політичній науці проблеми політичних цінностей також розглядаються дедалі активніше. Найбільш помітний внесок у їх аналіз зробили такі вітчизняні фахівці, як В. Бакіров, В. Бебик, О. Білий, Е. Гансова, М. Головатий, Є. Головаха, А. Горбань, В. Горбатенко, Н. Костенко, М. Міщенко, В. Оссовський, Н. Паніна, І. Попова, В. Романов, А. Ручка, Г. Щедрова, О. Яременко та ін.

Метою статті є визначення місця та ролі політичних цінностей у системі суспільно-політичних відносин, розгляд специфіки їх функціонування та трансформації в процесі інтеграції України до світового цивілізаційного співтовариства.

Цінності виступають домінуючим принципом політичної діяльності особистості, певною мірою програмуючи форми її активності у світі політики; задають змістовні значення тим або іншим політичним об'єктам і дозволяють оцінювати їх з погляду індивідуальних інтересів, намірів, задумів. Як зазначає В. Кулябцева, „...світ політичного неможливо уявити собі без політичних цінностей. Від самого виникнення політика і пов'язані з нею форми прояву потребували обґрунтування, виправдання, легітимізації. Політичні цінності в різні історичні епохи були покликані виконувати це завдання” [2, с. 3].

Методологічні та концептуальні аспекти аналізу ціннісної проблематики, в тому числі системи політичних цінностей, надзвичайно різноманітні й суперечливі. На сьогоднішній день існує досить велика кількість дефініцій поняття „цінність”, які часто значно відрізняються одне від одного, оскільки

кожне з них означає певні рівні й аспекти цього феномена. Досить поширеним є трактування цінностей як „узагальнених уявлень людей про найбільш значимі цілі і норми поведінки, які визначають бачення ними дійсності, задають орієнтації їх діям і вчинкам у всіх сферах життя та значною мірою формують „життєвий стиль” суспільства. Система або сукупність домінуючих цінностей виражає в концентрованому вигляді особливості культури й історичного досвіду суспільства” [3, с.482]. Аналіз визначень поняття „цінностей”, що зустрічаються в науковій літературі, показує, що вони в основному укладаються в дві основні моделі. Як правило, мова йде або про термінальні цінності (концепції того, що найбільш бажано, емоційно привабливо здатне описати ідеальний стан буття), або про інструментальні (моральні цінності, цінності компетенції). З функціональної точки зору, інструментальні цінності активізуються як критерії, стандарти при оцінці тільки модусу поведінки, дій, а термінальні – як при оцінці і виборі цілей діяльності, так і можливих способів їх досягнення. Засвоєні особистістю цінності є найважливішими детермінантами поведінки індивіда, його рішень і виборів [4, с. 4-8].

Слід відмітити, що для визначення сутності політичних цінностей необхідно зважити на те, що останні завжди є складовими цінностями певного соціуму, тобто мають соціальний характер. Р. Інглхарт вказує на тенденцію змін цінностей у напрямку від матеріалістичних до постматеріалістичних, пропонуючи позначати таку перебудову світосприйняття терміном „постмодернізація” [5, с.6-9]. Постіндустріальна цивілізація сформувала основи нової ціннісної парадигми, яка пов’язана з кардинальним оновленням розуміння духовного розвитку людського життя та ідеологічного мислення, визнанням пріоритету загальнолюдських цінностей.

Якщо говорити про спеціальне політологічне трактування цінностей, то досить поширеною є позиція, згідно з якою політичні цінності – це узагальнені уявлення, які постають як політичні ідеали, основоположні принципи політичного мислення, що є ідеальними критеріями оцінки й орієнтації суб’єктів у політичній діяльності. Сучасна політична наука визначає політичні цінності як „об’єкти, явища, ідеї, процеси політичного життя та їх властивості, до яких людина ставиться як до

задовольняючих її соціальні потреби, інтереси і які залучає до сфери своєї життєдіяльності” [6, с. 644].

Виокремлення політичних цінностей серед безлічі соціальних пов’язано із специфікою явищ, які вони відтворюють, а саме з політикою, політичними явищами, взагалі зі сферою політичного. Сукупність політичних цінностей створює певну систему, яка виступає однією з ключових ланок політичних відносин суспільства і втілюється у комплексі його політичних інститутів. Вона формується через специфічні політичні процеси і, в свою чергу, справляє на ці процеси потужний вплив. Не випадково, наголошує В. Козаков, „стратегічною метою будь-якого політичного режиму є прагнення сформувати систему базисних цінностей і орієнтувати на них більшу частину суспільства... Якщо цінності політичного режиму стають мотивами діяльності – людина буде шукати й обов’язково знайде засоби їх втілення. Якщо ж цінності, що декларуються в суспільстві, суперечать цінностям-мотивам, вони будуть лише інструментом для досягнення іншої, можливо, діаметрально протилежної мети” [7, с. 107].

Конституювання цінностей системно відбувається на рівні взаємодії „індивід – соціум – держава”, де цінності виступають загальнообов’язковими нормами соціетального існування (правилами поведінки), що формують з сукупності індивідів цілісну і єдину соціальну систему суспільства. Відтак цінності не тільки опосередковано визначають структуру суспільства, але й формують систему консенсусної узгодженості як вимогу існування єдиної системи політичності людської спільноти. Сформатовані в певну логічну структуру цінності мають високий мобільний потенціал, оскільки формуються та підтримуються кожною соціетальною одиницею – громадянином, сім’єю, групою, територіальною громадою, країною, людством [8, с. 39].

Політичні цінності можуть мати ідеологічний і позаідеологічний (загальнолюдський) характер, формуючись на основі співвіднесення соціального й індивідуального досвіду особистості. Будучи за своєю природою ключовим фактором соціально-політичної інтеграції, система політичних цінностей додає загальнообов’язкову значимість і наділяє відповідними якостями моральні норми, служить основою, яка забезпечує цілісність світогляду особистості, а разом із тим поєднує особистість і

суспільство та гарантує ефективне функціонування сучасної політичної системи. Конфлікт політичних цінностей, навпроти, виступає джерелом внутрішнього неблагополуччя політичної системи суспільства і приводом для постійного перегляду базових значень та символів, якими наділяються політичні явища.

На сьогодні день у науковій літературі існує позиція, відповідно до якої слід розглядати не політичні цінності, а їх місце і роль у практичній політиці. Іншими словами, цінності в політичній діяльності ідентифікуються з моральними або соціальними цінностями, які регулюють поведінку людей у політичній сфері. Безумовно, моральні або етичні цінності впливають на дії окремих політиків, на прийняття ними рішень. Політика з урахуванням цього фактора стає більш гуманною і передбачуваною. Однак не менш актуальною є проблема виникнення цінностей у політичній практиці, проблема причинної зумовленості, коли політичне значення цінностей змінюється й у процесі політичної діяльності, і в діях суб'єктів політики. Конкретний предмет стає цінністю не сам по собі, а оцінюється з погляду певного ідеалу або ідеї конкретних властивостей і особливостей цього типу предметів [9, с. 42-44].

У зв'язку з вищезазначеним, важливою складовою виступає система переваг-преференцій, у якій відображається реальна соціальна і політична практика окремої людини, групи, класу, суспільства в цілому, їхні інтереси і потреби. Переважання, які постійно відтворюються протягом якогось часового відрізка, складають основу ціннісного стану будь-якого соціального або політичного суб'єкта. В онтологічному аспекті вони – переважання – базис системи цінностей. На суміжному просторі дихотомії „онтологія цінності - онтологія політики” можливі виявлення й опис політичних цінностей як об'єктивованих ідей певних соціальних і політичних явищ. Політичні цінності виникають і функціонують у свідомості людини, соціальної групи як продукти духовної життєдіяльності у вигляді відповідних ідей, цілей, норм. Кожна політична цінність вступає в численні взаємодії й у зв'язку з цим піддається „розщепленню” на два елементи – абстрактний і конкретний, які на наступному етапі починають створювати відповідні ціннісні потреби суб'єктів. Система переваг як сукупність елементів групової свідомості

і як основа формування політичних цінностей є, таким чином, істотним фактором, що визначає умови ініціювання, детермінації всього політичного процесу [10, с. 12-13].

Цінності в явній або прихованій формі присутні у політичних деклараціях, впливають на процеси прийняття рішень, складають основу політичного виховання, впливають на вибір способів розв'язання політичних конфліктів і ведення політичних діалогів. У політичній аксіології, залежно від способу впливу на політичну діяльність, політичні цінності умовно розділяють на дві групи: цінності-цілі та цінності-засоби.

У сучасному українському суспільстві до найбільш значимих цінностей першої групи слід віднести такі.

Добробут – це критерій ставлення індивіда, групи до економічної системи суспільства, що характеризує ступінь задоволення їх потреб. Уявлення про добробут визначаються широтою і якістю потреб людей, граничними значеннями яких служать бідність і багатство. Цінність політичної системи залежить від її здатності забезпечити поступальний рух від першого до другого.

Безпека. Її змістом є насамперед відсутність загрози життю й основним атрибутам людського існування, до яких, безсумнівно, відносяться родина, етнос, навколишнє середовище, власність, культура. К. Дейч справедливо визначає безпеку як захищеність, забезпечення збереження основних життєвих цінностей, це умова їхнього накопичення, за його відсутності або недостатності ціннісна структура виснажується і деформується, звужуючись до простого самозахисту [11, с. 45].

Антицінністю, протилежною безпеці, є стан *соціальної катастрофи*, що характеризується гранично низьким рівнем забезпечення безпеки, який настає внаслідок повного руйнування владних механізмів, коли можливості реалізації або захисту людських цінностей просто блокуються.

Порядок – це найбільш доцільне функціонування всіх ланок політичної системи суспільства, регулярні і гармонічні відносини між ними, що припускають наявність ефективних засобів і гарантій підтримки всіх аспектів безпеки в суспільстві, забезпечення високого ступеня його залежності від різного роду випадкових обставин. Його найважливішими атрибутами служать закони, обмеження, постійність, регулярність, що у своєму генезисі і

функціонуванні виходять далеко за межі власне політичної сфери, спираються на могутній моральний, культурний, релігійний фундамент у здійсненні функції, яка упорядковує суспільні відносини. Розрив сторін соціальної упорядкованості рано чи пізно призводить суспільство до антицінності – хаосу, стану найвищого ступеня неупорядкованості, що обертається тотальною погрозою людському існуванню, неузгодженістю різних аспектів владного механізму, коли норми моралі суперечать правовим, політична влада кидає виклик моральності, а симпатії членів суспільства виявляються на боці злочинців [9, с. 44].

Розвиток (прогрес) – це можливість зміни на краще стану соціальної системи, віра в удосконалювання основних показників соціального існування. У реальній політиці існує і схильність до протилежного розвитку політичної цінності – *стабільності*, яка також може вважатися найважливішою умовою соціального процвітання.

Справедливість – це дуже ємна і поширена цінність, без апеляції до якої не обходиться жоден політичний документ, політично значимий крок. Її призначення полягає у внесенні моральної проблематики в політичні дії і відносини. Специфіка цієї цінності полягає в її неоднозначному трактуванні, але серед різних тлумачень можна виділити такі: справедливість як відповідність вищим етичним критеріям; пропорційність ушанування заслуг, благ і відповідальності, покарань; людська основа виправдання або неприйняття тих або інших політичних реалій. На основі цієї цінності формується активне ставлення людини до політики, що виражається в його цілеспрямованих діях. У цій цінності політика підходить до глибини життєвих основ особистості, яка у зазначеному випадку просто не може залишатися байдужою. Якщо справедливість народжує особисту причетність, то несправедливість сприймається як особиста образа.

Реальною мірою справедливості у відносинах між людьми служить використання критеріїв *рівність* і *нерівність*. *Рівність* – це цінність, яка активно використовується в політичній лексиці і практиці, в усьому, що пов'язано з апеляцією до масового учасника політики, з пошуком його підтримки. Рівність служить вираженням ступеня доступності основних цінностей для усіх громадян у суспільстві, оскільки основне призначення політичної

влади полягає в розподілі цінностей і ресурсів. Ступінь прямого і непрямого впливу цієї цінності на політичні процеси надзвичайно висока. Однак вплив значною мірою коректується діючими в суспільстві традиціями, прийнятими ідеологічними установками, конфесіональними принципами, повсякденним досвідом людей, які є безпосередніми учасниками політичних відносин [12, с. 57-57].

Легітимність – це вираження моменту покірності в політичних відносинах, здатності і готовності їхніх учасників додержуватися певних правил і прийнятих зобов'язань, прийняття політичної влади тими людьми, на яких вона поширюється. К. Дейч справедливо звернув увагу саме на ціннісну природу легітимності, яка саме виростає з різних форм сукупності цінностей: „...по-перше, сумісність політичних дій з пануючою в даному суспільстві системою цінностей і, по-друге, сумісність загальних цілей і практики з приватними цілями й особливостями індивідів” [11, с.18]. Наслідком визнання політичного порядку легітимними стають добровільне підпорядкування громадян законам і установленням влади, їхня оцінка як справедливих, морально виправданих і прийнятих.

Законність (легальність) – це здатність і бажання всіх учасників політичних відносин діяти у встановлених державою межах, готовність узяти на себе певні зобов'язання і не порушувати їх. Відмовлення носіїв політичної влади від цього принципу ламає елементарну впорядкованість соціальних відносин, визначає неефективність і неприйнятність такої влади для суспільства, підсилює її деструктивний потенціал. Влада, не обмежена законом, виявляється неефективною і небажаною, позбавленою ціннісного змісту і просто небезпечною для людей. Ця цінність відображає важливу рису політики – обов'язкову вбудованість у неї правових відносин, взаємодію політики і права, що дозволило Соловйову В. С. назвати владу „дієздатною законністю” [13, с. 460], а законність – „основним природним принципом політичного суспільства” [13, с. 147].

Свобода – це цінність, що має високе значення в політиці і людському існуванні, її реалізація як цілі знаходиться в основі формування багатьох політичних рухів, а визначення ставлення до неї служить необхідним компонентом практично будь-якої політичної практики. Якщо сфера політики задає ряд зовнішніх умов

людського існування, то вона, безумовно, не може залишити без уваги проблему власного визначення щодо саморозвитку і самодіяльності людини, його здатності діяти відповідно до власного вибору, інтересів і потреб. Свобода в політиці ототожнюється з можливістю розмаїтості і росту, виявляється ключовим фактором у реалізації і самому трактуванні багатьох інших цінностей, впливає на їхнє змістовне наповнення, значення навантаження. Але розуміння свободи значною мірою залежить (а іноді цілком змінює зміст на протилежний) від типу, природи політичного руху; різним виявляється і ступінь значимості цієї цінності – від домінуючої до допоміжної [14].

У політиці поряд із цінностями-цілями велике значення мають і цінності-засоби, використання яких служить умовою реалізації тих або інших фундаментальних цінностей, впливає на розвиток політичних процесів. До розряду таких цінностей відноситься *влада*. Сутнісними її рисами є здатність досягнення інших цінностей (К. Дейч), можливість реалізації власної волі (М. Вебер) і розподілу соціальних цінностей (Д. Істон), дієздатна законність (В. Соловйов). Очевидно, що феномен влади пов'язаний з реалізацією об'єктивно необхідної функції упорядкування, структурування соціальних відносин, що виявляється у виборі різних можливостей, тенденцій буття соціальної системи. За відсутності або паралічі влади збільшується можливість порушення соціальної упорядкованості через вплив випадкових факторів і мотивів поведінки, знижується рівень безпеки, зростає невпевненість, занепокоєння, напруженість у суспільстві. При цьому природним, нормальним є ставлення до влади як до засобу рішення інших соціальних проблем, інструменту реалізації інших цілей [9, с.47]. Перетворення ж влади на самодостатню цінність, мету, що підкоряє собі всі інші інтереси й устремління людини, формує специфічний тип „авторитарної особистості”, характерні риси якої виявлені й описані в роботах Т. Адорно, Е. Фромма, Г. Маркузе.

Найвищою політичною цінністю є *мир* – стан відсутності зовнішньої загрози, невикористання збройних сил для розв'язання тих або інших політичних проблем. Значимість миру як політичної цінності визначається тим, що він служить умовою реалізації всіх цілей політики,

передумовою збереження всіх інших цінностей, у тому числі і самої значимої серед них – людини. Стан миру відкриває можливість для удосконалювання усіх форм політичної діяльності і політичної регуляції суспільних відносин.

Протилежність стану миру і стану прагнення до нього – *війна*. Вона означає відмову від рішення соціальних проблем політичними засобами, тотальний перехід до використання інших, неполітичних, збройних засобів боротьби. Політика виникає як протилежність воєнних дій, форма вирішення соціальних проблем мирним шляхом, і вона зникає як форма відносин між людьми, якщо політичні актори вдаються до війни. Коли ж починаються пошуки шляхів виходу з безодні воєнних дій, люди знову згадують про політичні шляхи, знову беруть до уваги не аргументи сили, а розуміння доцільності, безпеки, вигоди, починають оцінювати наслідки власних дій [4, с. 11].

Серед політичних цінностей-засобів також виділяють революцію і реформу, які традиційно протиставляють у науковій літературі як засоби досягнення соціальних змін. Серед основних рис *революції* відзначають рішучість, повноту, всеохопність перетворень, її необхідність, обумовленість наростаючою соціальною кризою, наявність у суспільстві неподоланих соціальних антагонізмів. Але революції пов'язані з гігантською напругою суспільних сил; непередбачуваністю наслідків, які можуть бути досить несподіваними і трагічними для ініціаторів революційних змін; революції супроводжуються з гострою боротьбою як поза, так і усередині революційного табору. *Реформа* ж характеризується поступовістю намічених перетворень, акцентом не стільки на повноті і радикальності суспільних змін, скільки на доведенні до кінця послідовної трансформації окремих сторін громадського життя, яким надається вирішального значення. При цьому досить істотним виявляється залежність перебігу реформ від соціальної згоди, підтримки, за відсутності яких завжди існує можливість блокування ходу реформ, їх відходу від рішення назрілих проблем [4, с. 13].

Історичний досвід показує, що політика залежить від широкого кола взаємодіючих ціннісних домінант. Їхня своєрідність полягає в тому, що, здійснюючи значний вплив на політичне життя, власне, підкоряючи її собі, вони, як правило, мають

неполітичне походження, відтворюються в більш фундаментальних для людського існування сферах буття: моралі, релігії, економіці. Політика служить засобом реалізації цих цінностей і під їх впливом знаходяться: структура власне політичних цінностей, співвідношення і зміст яких може істотно змінюватися під впливом такого тиску; здійснення добору політичних пріоритетів; визначення характеру політичної аргументації; формування інструментарію політичних дій; практика політичної діяльності, уявлення про границі і можливості її впливу на громадське життя [7, с. 144 - 148].

Особливого значення вияв політичних цінностей набуває у кризові та трансформаційні періоди, коли суспільство вимагає чітких орієнтирів для подальшого розвитку. Як підкреслював І. Кон, індивідуально-особистісні основи посилюються в переломні, кризові епохи, коли індивід змушений сам для себе шукати відповіді на нові запитання, перед якими безсила традиційна ідеологія [15, с. 141]. Часто за таких умов політичні цінності набувають форми ідеологічної конструкції і стають визначальним фактором соціально-політичного розвитку суспільства на найближчу перспективу.

Українському суспільству, що пережило серйозну зміну системи цінностей при переході від тоталітарного режиму до демократичних принципів громадського життя, довелося зіштовхнутися з конфліктом цінностей. Політичне життя сучасної України досить складне і різноманітне, характерний значний розкид політичних переваг і орієнтацій у суспільстві. Спостерігається важка криза ідентичності в багатьох групах суспільства, особливо в тому, що стосується само ідентифікації з політичними і соціальними цінностями, політичними символами минулого і сьогодення. Це відбувається тому, що зміни не завжди позитивно та адекватно сприймаються усіма громадянами. Одночасно багато хто мають потребу в соціальній і політичній опорі, щоб не залишитися сам на сам з важко розв'язуваними проблемами громадського життя і власного буття. Існуючі і взаємодіючі, різні системи цінностей у сучасній Україні дуже впливають на суспільну свідомість. У процесі переосмислення цінностей здійснюються переходи до різних базових ієрархій: для деяких груп населення характерне прийняття

в більшому або меншому ступені нових цінностей і норм, в інших групах відбувається зміцнення традиційних цінностей. А це, в свою чергу, призводить до розколу суспільства, втрати людиною віри у майбутнє, збайдужіння, аполітичності населення країни, а іноді й до конфліктів, руйнування базових підвалин політичної культури. Крім того, на рівні соціуму політичні цінності визначають не лише місце окремої особистості у суспільстві, але й долю самої держави у світовій спільноті. Однією з причин перманентної соціально-політичної, економічної та морально-духовної кризи, яку переживає Україна, є відсутність життєздатних, відповідних часу та українській ментальності фундаментальних ціннісних основ функціонування суспільства. На жаль, політичні цінності сьогодні практично не представлені у масовій свідомості, а „ціннісний вакуум” стає причиною виняткової ефективності маніпуляційних технологій в Україні [14].

Згідно з цим вивчення політичних цінностей і спроба побудови нової системи цінностей; інтеграція ціннісних орієнтирів західного суспільства в структуру політичної культури українського суспільства є провідною дослідницьким завданням. Однак важливо підкреслити, що, інкорпоруючи західні цінності, слід враховувати ментальні, психологічні особливості, специфіку національної культури українського народу, і на цій основі створювати внутрішньополітичні та зовнішньополітичні умови для діалогу національних культур. Формування політичної культури в умовах перехідного розвитку має відбуватися природним шляхом через реформування інститутів і механізмів. Штучне соціальне відтворення веде до несприйняття, відторгнення нав'язаних змін у системі суспільного буття. Таким чином, аналіз моделей функціонування і механізмів формування політичних цінностей і установок є необхідним шляхом пошуку відповіді про їх сьогоденний стан і генезис у сучасній Україні, а також їх вплив на політичні і суспільні процеси, що відбуваються.

ЛІТЕРАТУРА

1. Риккерт Г. Наука о природе и науки о культуре / Г. Риккерт // Культурология. XX век. Антология; гл. ред. и сост. Левит С. Я. – М.: Юрист, 1995 – 703 с.
2. Кулябцева В. Политические ценности и их трансформация в условиях современной

- России / В. Н. Кулябцева – Автореф. дис... к.полит.н. – Ставрополь, 2004. – 21 с.
3. Философский энциклопедический словарь (серия БСИ) / Редакторы-составители Е. Ф. Губский, Г. В. Кораблева, В. А. Лутченко. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 576 с.
4. Кравченко И. Политические и другие социальные ценности / И. И. Кравченко // Вопросы философии. – 2005. – №2. – С.3-16.
5. Инглхарт Р. Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиеся общества / Р. Инглхарт // Полис. – 1997. – №4. – С. 6-23.
6. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-е вид., доп і перероб. – К. : Генеза, 2004. – 736 с.
7. Козаков В. Соціально-ціннісні засади державного управління в Україні: монографія / В.М. Козаков – К.: Вид-во НАДУ, 2007. – 284 с.
8. Радченко О. Цінність в системі державного управління: категоріальний аспект / О.В. Радченко // Державне будівництво. – 2008. – № 2. – С. 37-49.
9. Лебедев И. Политические ценности как сложный и многомерный процесс / И. А. Лебедев // Вестник Моск. ун-та. Серия 12. Политические науки. – 1999. – № 2. – С.38-49.
10. Виноградов В. Политические ценности в жизнедеятельности людей / В. Д. Виноградов // Тугариновские чтения. Материалы научной сессии. – Вып. 1. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2000. – С. 11-14.
11. Deutsch K. Politics and Government. How People Decide Their Fate / K. Deutsch – Boston : Houghton Mifflin, 1974. – 418 p.
12. Горбатенко В. Гуманістичні цінності та виклики ХХІ століття / В.П. Горбатенко, Н.В. Жабінець // Політологічний вісник. Збірник наукових праць. – К.: Тов-во „Знання України”, 2003. – Вип. 13. – С. 55-62.
13. Соловьев В. Сочинения: В 2 т. Т.1 / В.С. Соловьев. – М.: Мысль, 1988. – 894с.
14. Семенченко Ф. Політичні цінності в системі політичних відносин: формування, зміст і функції політичних цінностей [Електронний ресурс] / Ф.Г. Семенченко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vknu/FP/2010_98/p_053_057.pdf
15. Кон И. Открытие „Я”/ И. С. Кон. – М.: Политиздат, 1978. – 367 с.